

مطبوعات نیمه اول سال ۱۳۲۵
دفاع قوام السلطنه از پیشه وری

خطر حمله به آذربایجان روز به روز نزدیکتر می شود

اردیبهشت ۱۳۲۵ ماه اوج گیری اختلافات و رقابت های شاه و "قوام السلطنه" نخست وزیر است. شاه توسط حسین علاء سفیر دربار شاهنشاهی در امریکا و نماینده ایران در سازمان ملل نیات خود برای لشکر کشی به آذربایجان را به آنها اطلاع داده و جلب حمایت کرده است. در تهران قوام زیر فشار برای استعفاست و او جاه طلب تر از آنست که روی اصولی که مدعی آنست پافشاری کند و در نتیجه گام به گام در ورطه توطئه های دربار فرو می رود. مع الوصف، او هنوز از مذاکرات مسکو و مذاکرات با حکومت فرقه دمکرات آذربایجان دفاع می کند و با اشاره به عوامل دربار شاهنشاهی مانند علی دشتی و جمال امامی، جسارت کرده و از پیشه وری دفاع کرده و می گوید که اعتبار نامه او برای مجلس را همین عوامل لغو کردند و نگذاشتند او که منتخب عمومی مردم آذربایجان بود به مجلس بیاید. این سند، شاید یکی از نادرترین اسناد مربوط به مناسبات قوام السلطنه و حکومت مختاری آذربایجان از یکسو و دفاع از کابینه ائتلافی باشد که با حضور سه وزیر توده ای و چند چهره ملی و شخصیتی مانند ملک الشعرا بهار، علیرغم همه مخالفت ها و کینه توزی های شاه و خیزی که برای حکومت و نه سلطنت برداشته بود تشکیل شده بود. شاه در این روزها به وقت و بی وقت از پادگان ها و مراسم نظامی بازدید می کند.

درگیری های پراکنده فدائیان حکومت مختار با نیروهای ارتش شاهنشاهی در آذربایجان گزارش می شود. همچنان که تجمع قوای ارتشی در آذربایجان گزارش می شود. اما در این رادیو تبریز از این درگیری ها خبر می دهد. وزیر جنگ آنها را تکذیب می کند، اما در این میان یکی از مهم ترین مستندات این دوره تصمیم کنسولگری امریکا در تبریز برای خروج کارمندان خود از آذربایجان است. این خروج نشان می دهد که آنها از خزانه غیب در کاخ سفید امریکا خبر یافته اند که حمله ارتش به حکومت خودمختار آذربایجان قطعی است و به همین دلیل از منطقه خارج می شوند. برآستی اگر امریکا، حسین علاء و شاه در تدارک این حمله نبودند، چرا کنسولگری امریکا تخلیه شد؟

دربار با پخش شایعه استعفا قوام السلطنه عملا او را زیر فشار کناره گیری گذاشته است و جانشین او نیز حسین علاء است که از امریکا خود را آماده پوشیدن لباس صدر اعظمی کرده است. قوام دستور بازداشت علی دشتی و جمال امامی را می دهد، اما آنها پشتشان به شاه و دربار گرم است. علی دشتی پس از سقوط دولت قوام سناتور انتصابی مجلس سنا شد.

حال اخبار را، که عینا از کتاب "کلیات مطبوعات نیمه اول سال ۱۳۲۵" برگرفته ایم بخوانید. ما می دانیم که این نگاهی است متفاوت به کابینه قوام و شخص او، اما مستندات تاریخی اینگونه حکم می کند. این حکم، آن تبلیغات ضد توده ای که می گوید "قوام سر استالین و حزب توده را کلاه گذاشت" و "حزب توده ایران اشتباه کرد وارد کابینه قوام شد" را نفی می کند. حال بخوانید:

سه شنبه و چهارشنبه ۲۴ و ۲۵ اردیبهشت ۱۳۲۵

این روزها خبرهانی از رادیوهای بیگانه منتشر می شود که دولت ایران نیروهای بسیاری در مرزهای آذربایجان متمرکز کرده است. و بعضی انتشاراتی دادند که از طرف وزارت جنگ

تکذیب گردید و نیز بعضی از رادیوها از استعفای آقای نخست وزیر سخن راندند که خبرگزاری پارس این موضوع را جدا تکذیب نمود.

روز چهارشنبه عصر برای آشنائی با آقای سفیر کبیر انگلستان از طرف مستر "سیگر" رئیس خانه پیروزی از آقایان نخست وزیر و وزیران و رجال و نمایندگان سیاسی خارجی دعوت بعمل آمده بود که در این مجلس مراسم آشنائی و معرفی بعمل آمد.

روز پنجشنبه ۲۶

آقای ابوالحسن ورزی از طرف نخست وزیری و آقای سرهنگ علوی از طرف وزارت جنگ دوباره ماموریت یافتند که به آذربایجان حرکت کنند.

شنبه ۲۸ اردیبهشت

امروز از طرف آقای نخست وزیر اعلامیه ای منتشر گردید که در این اعلامیه آقای نخست وزیر وضع کشور را پس از آنکه زمام امور را بدست گرفتند و موفقیت هائی که حاصل شده بود شرح دادند و متذکر شدند که سبب تیرگی روابط ایران و شوروی عناصر ارتجاعی اند. عناصر ارتجاعی آنهائی هستند که اعتبار نامه پیشه وری را رد نمودند و در کشورهای خارجه شایع نموده اند که نخست وزیر ایران خیال استعفا دارد.

در جواب این شایعات آقای نخست وزیر اعلام داشتند که در چنین موقعی نه تنها حاضر به استعفا نیستیم، بلکه کناره گیری از کار را گناه میدانم و ضمناً اطلاع داده بودند که اگر عناصر ارتجاعی دست از دسیسه و تحریکات برندارند مانند پشه آنها را از بین خواهد برد.

یکشنبه ۲۹ اردیبهشت

برحسب امر آقای نخست وزیر بعلت تحریکات و دسائسی که با نهایت شدت از طرف آقای علی دشتی، جمال امامی و سالار سعید سنندجی بر علیه حکومت مشروطه و امنیت عمومی بعمل می آمد طبق ماده ۵ حکومت نظامی نامبردگان دستگیر و در شهربانی بازداشت گردیدند.

این خبر از طرف رادیو تبریز منتشر گردید

خونریزی آغاز شد.

دیروز پنج بعد از ظهر قوای دولتی ناگهان در نواحی شاهین دژ سوارت و باغچه پیشه به حمله پرداختند. به فدائیان دستور مدافعه داده شد. بگذار ملت ایران بدانند که معنی مذاکره مسالمت آمیز در قاموس مقامات ارتجاعی چیست. دسته های قاتلین و ارتجاع تهران ما را به برادر کشی و جدال خونین می کشانند. ما یقین داریم که تمام آزادیخواهان با ما خواهند بود. ارتجاع می خواهد پس از روشن شدن افق سیاست ایران با خون جوانان آذربایجان آن را تاریک کند. ننگ بر دست های خائنینی که ما را به جدال و خونریزی می کشانند. پیروزی با ماست زیرا ما برای آزادی ایران فداکاری می کنیم.

با این شیپور حاضر باش هر فدائی باید در سنگر خود محکم مانند کوه استقامت نماید. هر کس باید شب و روز در پست خود فداکاری نماید. زن و مرد، کوچک و بزرگ باید آماده فداکاری باشد. حالا که عناصر ارتجاعی آزادی ما را به زور سرنیزه می خواهند از بین ببرند ما هم حاضریم. بگذار دنیا بداند که حکومت سرنوشت ملت ایران دست چه کسانی

است. بگذار دنیا بداند که حکومت تهران پس از این همه اظهار امیدواری و خوش بینی ناگهان به ما حمله کرد. ما تا آخرین قطره خون و آخرین نفر آذربایجانی مدافعه خواهیم کرد. از امروز در تمام شهرهای آذربایجان حکومت نظامی اعلام می شود. بدون اجازه هر کس بعد از ساعت ۱۱ در شهر عبور و مرور کند شدیداً مجازات خواهد شد. حکام و فدائیان مامور اجرا هستند.

قوای تهران معلوم نیست به امر چه کسی مبادرت به حمله کرده است. حمله با خمپاره شروع شده است. این خبر موجب تهییج احساسات ملت شده و اینک در شهر تبریز زن و مرد برای دفاع اسلحه مطالبه می کنند.

سه شنبه ۳۱ اردیبهشت

ستاد ارتش درباره خبر منتشره از رادیو تبریز اطلاع داد که تجاوز در "مون بلاغ" بر واحدهای ارتش ایران از طرف دمکرات ها شده و تعرض از طرف نیروهای ارتش صورت نگرفته است و هرگز دستوری برای حمله به نیروها دولتی داده نشده است.

در همین روز کنسول امریکا در تبریز رسماً به اتباع امریکا در تبریز که شش نفر بودند توصیه نمود بود که از آذربایجان خارج شوند زیرا اوضاع تأمین آن ناحیه رو به وخامت گذاشته است.

راه توده ۱۲۳ ۱۹,۰۲,۲۰۰۷